

Innehållsförteckning

1	Förslag till riksdagsbeslut	3
2	Ärendet och dess beredning	4
3	Bakgrund.....	4
4	Utvecklingen i Kuba	5
5	Sverige och Kuba.....	7
6	Avtalets innehåll	9
6.1	Del I. Allmänna bestämmelser (artiklarna 1–2)	9
6.2	Del II. Politisk dialog (artiklarna 3–14)	9
6.3	Del III. Samarbete och sektoriell politisk dialog (artiklarna 15–59).....	10
6.3.1	Avdelning I. Allmänna bestämmelser	10
6.3.2	Avdelning II. Demokrati; mänskliga rättigheter och god samhällsstyrning.....	11
6.3.3	Avdelning III. Främjande av rättvisa, säkerhet för medborgarna och migration.....	11
6.3.4	Avdelning IV. Social utveckling och social sammanhållning	12
6.3.5	Avdelning V. Miljö, katastrofriskhantering och klimatförändring.....	12
6.3.6	Avdelning VI. Ekonomisk utveckling.....	12
6.3.7	Avdelning VII. Regional integration och regionalt samarbete.....	12
6.4	Del IV. Handel och handelsrelaterat samarbete (artiklarna 60–80).....	12
6.4.1	Avdelning I. Handel	13
6.4.2	Avdelning II. Handelsrelaterat samarbete	13
6.5	Del V. Institutionella och avslutande bestämmelser (artiklarna 81–89).....	13
7	Godkännande av avtalet	14
Bilaga 1	AVTAL OM POLITISK DIALOG OCH SAMARBETE MELLAN EUROPEISKA UNIONEN OCH DESS MEDLEMSSTATER, Å ENA SIDAN, OCH REPUBLIKEN KUBA, Å ANDRA SIDAN,	15
	Utdrag ur protokoll vid regeringssammanträde den 18 juli 2019	114

1 Förslag till riksdagsbeslut

Prop. 2018/19:156

Regeringens förslag:

Riksdagen godkänner avtalet om politisk dialog och samarbete mellan Europeiska unionen och dess medlemsstater, å ena sidan, och Republiken Kuba, å andra sidan.

2 Ärendet och dess beredning

Med utgångspunkt i ett bemyndigande av Europeiska unionens råd inledde Europeiska utrikestjänsten (EEAS) och Europeiska kommissionen 2014 förhandlingar om ett avtal om politisk dialog och samarbete med Kuba. Förhandlingarna slutfördes i början av 2016 och avtalstexten paraferades i mars samma år. Avtalet undertecknades av parterna i december 2016. Europaparlamentet beslutade i juli 2017 att godkänna avtalet. Avtalet ratificerades då också av Kuba.

Avtalet om politisk dialog och samarbete (Political Dialogue and Cooperation Agreement, PDCA) utgör ett så kallat blandat avtal, det vill säga ett avtal där både EU och medlemsstaterna är avtalsparter, tillsammans med Kuba. Parterna ska godkänna avtalet i enlighet med sina respektive interna krav och förfaranden. Avtalet träder i kraft den första dagen i den andra månaden efter den dag då parterna utbytt anmälningar om att de slutfört de interna rättsliga förfaranden som krävs. Sedan den 1 november 2017 tillämpas avtalet provisoriskt mellan EU och Kuba, med några undantag avseende penningväxt, samarbete om sjötransport och samarbete om geografiska beteckningar för andra produkter än jordbruksprodukter.

Denna proposition överensstämmer i huvudsak med propositionen Avtal om politik dialog och samarbete mellan Europeiska unionen och dess medlemsstater å ena sidan och republiken Kuba å andra sidan (prop. 2017/18:285) som överlämnades till riksdagen den 26 juli 2018 och återkallades den 11 juni 2019. Mindre uppdateringar har gjorts.

Avtalet i svensk lydelse finns som *bilaga* till propositionen.

3 Bakgrund

Avtalet om politisk dialog och samarbete är det första avtalet mellan EU och Kuba och utgör en bekräftelse på EU:s åtagande att stödja en förändrings- och moderniseringsprocess i Kuba. Avtalet återspeglar de principer och villkor på vilka det framtida samarbetet mellan EU och Kuba kommer att grundas. Samarbetsavtalet avses ligga till grund för förbindelserna mellan EU och Kuba på obestämd tid och kan sägas upp genom att en part skriftligen anmäler detta till den andra parten. Uppsägningen ska få verkan sex månader efter dagen för anmälan.

Europeiska unionen och Kuba upprättade diplomatiska förbindelser 1988. Ett EU-representationskontor öppnades i Havanna 2003 och uppvärderades till en fullvärdig delegation 2008. Alla EU:s medlemsstater har diplomatiska förbindelser med Kuba, och ett flertal av dem har ambassader i Havanna. Ett antal av EU:s medlemsländer har också sedan tidigare egna bilaterala avtal eller avsiktsförklaringar med Kuba inom olika områden.

EU antog 1996 en s.k. gemensamma ståndpunkt (96/697/CFSP), vars målsättning var att uppmuntra en demokratisk utveckling och respekt för mänskliga rättigheter. Den gemensamma ståndpunkten upphävdes i samband med att PDCA ingicks 2016.

I kontrast till USA har EU och dess medlemsstater upprätthållit de diplomatiska och ekonomiska relationerna till Kuba under de senaste decennierna. Kuba har mottagit humanitärt stöd och bistånd från EU sedan 1984. Kuba har deltagit i alla högnivåmöten mellan EU och de latinamerikanska och karibiska staterna sedan det första mötet i juni 1999 i Rio de Janeiro.

År 2003 frystes relationerna mellan EU och Kuba efter att en stor grupp oppositionella gripits och fängslats i landet. År 2008 beslutade rådet att EU skulle återuppta en dialog med Kuba. Dialogen innefattade ett antal frågor inom ramen för politik, mänskliga rättigheter, ekonomi, utveckling, vetenskap och kultur. Samma år undertecknades ett avtal mellan EU-kommissionen och Kuba. Avtalet fastslog ett framtida samarbete på områden av gemensamt intresse, bland annat miljö, forskning och kultur. I maj 2010 antog EU-kommissionen den första landstrategin för Kuba och avsatte 20 miljoner euro för åren 2011–2013 för utvecklingssamarbete med Kuba. Prioriterade sektorer var matsäkerhet, miljö och klimatanpassning samt stöd till ekonomisk och social modernisering. Samarbetsstrategin för perioden 2014–2020 tilldelar 50 miljoner euro till de tre prioriterade sektorerna.

Kuba var länge föremål för EU:s GSP-system (Generalised scheme of preferences, det allmänna preferenssystemet), med lägre tullnivåer för utvecklingsländer. Kubas metod för att beräkna olika makroindikatorer medför att landet numera faller inom EU:s definition för medelinkomstland, vilket har inneburit att landet har gått miste om denna tulllättnad.

I dagsläget har 25 av EU:s 28 medlemsländer, samt Kuba, ratificerat PDCA. De som återstår, förutom Sverige, är Litauen och Nederländerna. Båda dessa länder befinner sig i interna processer.

4 Utvecklingen i Kuba

Den 19 april 2018 valde den kubanska nationalförsamlingen Miguel Díaz-Canel till Kubas nya president. Raúl Castro lämnade då över presidentskapet efter tolv år, men fortsätter som kommunistpartiets ordförande fram till 2021.

Raúl Castro tog över provisoriskt som Kubas president när hans bror Fidel Castro insjuknade 2006. Han valdes 2008 till ett femårigt mandat, och återvaldes 2013. Ganska snart under Raúl Castros styre antogs ett program av ekonomiska reformer. År 2010 meddelade presidenten att över en miljon statligt anställda skulle sägas upp. Samtidigt öppnade regeringen för att kubaner skulle kunna driva privat verksamhet i olika former. Därtill meddelades att statliga företag skulle förlora sina subventioner. Syftet med

Prop. 2018/19:156 reformerna var att effektivisera den statliga sektorn, dra ner på statens utgifter och öka landets produktivitet och tillväxt.

Genomförandet av reformerna har dock gått långsamt och kantats av byråkratiska hinder, varför framstegen har varit modesta. Enligt regeringen har omkring 20 procent av reformpaketet som lanserades 2011 genomförts hittills. Privatiseringen går inte i den takt som planerats och många av nedskärningarna inom den statliga sektorn har därför fått skjutas på framtiden. I nuläget arbetar cirka 25–30 procent av den arbetsföra befolkningen inom den privata sektorn. I september 2011 gavs kubaner större möjligheter att köpa och sälja sina bilar och hus.

I januari 2013 infördes nya migrationslagar som avskaffade kravet på utresetillstånd för majoriteten av kubaner som vill resa utomlands. Utresetillstånd för vissa läkare med specialistkompetens återinfördes dock under slutet av 2015.

På det inrikespolitiska området har inga grundläggande positiva förändringar skett. Vid den sjätte partikongressen i april 2011 begränsades mandatperioden för politiska topp tjänster till fem år med högst två på varandra följande perioder, det vill säga tio år, vilket också låg till grund för att Raúl Castro lämnade presidentposten 2018. Resultatet av partikongressen i april 2016 gav inga signaler om stora förändringar, utan snarare en stark markering att den rådande politiska modellen ska ligga fast. Samtidigt konstaterades att genomförandet av de ekonomiska reformerna går för långsamt.

Kuba har diplomatiska förbindelser med 190 länder. Landet bedriver en aktiv utrikespolitik och satsar på att stärka sina relationer till andra länder. De historiska banden till Spanien är starka, men det är främst relationerna till Venezuela och USA som har präglat den kubanska utrikespolitiken de senaste åren. I över 15 år har Venezuela varit Kubas viktigaste bundsförvant. Genom medlemskapet i *Alternativa Bolivariana de las Américas* (ALBA) har relationerna till Venezuela, Bolivia, Ecuador och Nicaragua intensifierats. Krisen i Venezuela har dock inneburit att Kuba delvis öppnat upp för samarbete med andra länder.

President Barack Obamas historiska besök i Kuba 2016 blev något av en kulmen för närmandet mellan USA och Kuba. Efter revolutionen 1959 präglades relationerna främst av det ekonomiska, kommersiella och finansiella embargot mot Kuba som USA successivt införde under de första åren på 1960-talet. De diplomatiska förbindelserna mellan länderna avbröts helt 1961. År 1977 upprättade de båda länderna var sitt intressekontor i Washington respektive Havanna. I december 2014 tillkännagav president Obama och president Castro att länderna avsåg att återupprätta diplomatiska relationer, vilket skedde i juli 2015. Regeringsskiftet i USA efter valet i november 2016 har åter lett till kyligare relationer länderna emellan. Den amerikanska regeringen har också återinfört några av de restriktioner som avskaffades under president Obama.

Kuba är en enpartistat utan fria och demokratiska val och de medborgerliga och politiska rättigheterna är fortsatt kringskurna. Olikvärdig utsatts för godtyckliga frihetsberövanden och trakasserier av polis och säkerhetstjänst, aktivister hindras från att resa och det finns fortsatt politiska fångar.

Det finns betydande hinder i fråga om mänskliga rättigheter när det gäller yttrandefrihet och organisering av civilsamhället. De flesta tryckta medier och alla etermedier är statliga. Medlemskap i oberoende och av staten icke godkända organisationer, fackföreningar och politiska partier är förbjudet. Det förekommer att möten och sammankomster bland oppositionella förhindras av säkerhetstjänsten, och oberoende civilsamhällesorganisationer tvingas ofta verka med oklar juridisk status eftersom de inte tillåts registrera sig. Under de senaste åren har det, framförallt då tillgången till internet har ökat, skett en framväxt av nya civilsamhällesaktörer såsom journalister och bloggare, tankesmedjor, akademiker, entreprenörer och konstnärer som söker större autonomi och en bredare samhällsdebatt.

Under 2017 tog Kuba för första gången på tio år emot två av FN:s särskilda rapportörer: för människohandel respektive för mänskliga rättigheter och internationell solidaritet.

Kuba har på många plan uppnått en hög nivå av jämställdhet. Förekomsten av förskolor och äldreboenden samt föräldraledighet har underlättat kvinnors inträde på arbetsmarknaden och på universiteten. Kvinnor är väl representerade i det offentliga och politiska livet och utgör 53 procent av ledamöterna i parlamentet. Antalet kvinnor på högre poster är dock färre. Kvinnors sexuella och reproduktiva hälsa och rättigheter respekteras generellt.

Alla kubaner är garanterade tillgång till utbildning och sjukvård. Medellivslängden är bland de högsta i regionen och andelen läskunniga är nära 100 procent. Under de senaste 25 åren har dock kvaliteten på utbildning och hälsovård försämrats. Majoriteten kubaner lever fortfarande under knappa ekonomiska förhållanden och varubrist råder. Under senare år har många kubaner valt att emigrera, och sedan revolutionen 1959 uppskattas en femtedel av landets befolkning ha lämnat landet.

För ytterligare information, se rapporten om mänskliga rättigheter, demokrati och rättsstatens principer i Kuba: situationen per den 31 december 2017.

5 Sverige och Kuba

Sverige har haft diplomatiska förbindelser med Kuba sedan 1903. En svensk ambassad i Havanna upprättades 1964.

Sveriges utvecklingssamarbete med Kuba inleddes 1969 och fram till 1979 var Kuba ett programland. I november 1991 beslutade regeringen att Sveriges utvecklingssamarbete med Kuba skulle upphöra i takt med att ingångna avtal avslutades. I februari 1995 beslutade regeringen att kubanska medborgare kunde komma i fråga för kurs- och stipendieverksamhet och att Styrelsen för u-landsforskning (SAREC) fick fullfölja det avbrutna forskningssamarbetet med Kuba.

I oktober 1995 beslutade regeringen att biståndsmyndigheten Sida genom internationella och svenska institutioner fick stödja initiativ i Kuba

Prop. 2018/19:156 som bidrar till att skapa förutsättningar för ekonomisk och politisk systemöppning och som främjar demokratiska reformer och respekten för mänskliga rättigheter. De ämnesområden som var aktuella för insatser inkluderade ekonomiska reformer, rättsväsendet, mänskliga rättigheter, folkligt inflytande, parlamentariskt arbete, forskning och kunskapsutbyte, institutionellt stöd till det civila samhället, humanitära insatser och katastrofbistånd, kulturutbyte samt journalistik och massmedier.

Regeringen beslutade i maj 2000 om en regional strategi för Centralamerika och Karibien, i vilken bistånd till Kuba ingick. Strategin förlängdes senare till 2007. Förutsättningarna för Sveriges och EU:s bistånd till Kuba förändrades från 2003 då Kuba beslutade att avstå från allt bilateralt utvecklingssamarbete med EU:s medlemsstater. EU återupptog utvecklingssamarbetet med Kuba år 2008.

I september 2016 fattade regeringen beslut om en ny strategi för utvecklingssamarbetet med Kuba för åren 2016–2020. Strategin omfattar cirka 90 miljoner kronor. Utvecklingssamarbetet har som syfte att stödja Kuba i den pågående reformprocessen mot en modernisering, bland annat av ekonomin, och att bidra till demokrati och jämställdhet samt att stödja aktörer i landet som verkar för ökad respekt för mänskliga rättigheter. Strategin för utvecklingssamarbete följs upp kontinuerligt. Det svenska biståndets utformning är avhängigt huruvida resultat uppnås och utvecklingen i Kuba.

De ekonomiska och handelspolitiska relationerna mellan Kuba och Sverige är begränsade, men ett ökat intresse för Kuba hos svenska företag kan noteras. Handelsutbytet har under de senaste åren ökat, om än från låga nivåer. För närvarande finns en handfull svenska företag representerade på Kuba. Till dessa hör handelshuset Elof Hansson AB, Atlas Copco, Alfa Laval, Volvo Construction Equipment AB, Ericsson AB, De Laval, Tetra Pak, Sandvik International AB samt Bycosin. De svenska företagen har en strategisk roll på Kuba som viktiga leverantörer till nyckelsektorer inom den kubanska ekonomin. De är väl inarbetade och räknar med att kunna behålla sina marknadsandelar under de närmaste åren.

Enligt Statistiska centralbyrån uppgick den svenska exporten till Kuba år 2017 till totalt 271 miljoner kronor. Exporten utgjordes främst av maskin- och verkstadsprodukter. Den svenska importen från Kuba år 2017 uppgick till 64 miljoner kronor. Sverige importerade främst råvaror och bränslen.

Omkring 50 svenskar bor mer eller mindre permanent på Kuba. Antalet svenska turister uppgick till drygt 21 500 under 2017.

I regeringens deklaration vid 2015 års utrikespolitiska debatt i riksdagen underströks att en återupprättad bilateral dialog med Kuba var en viktig komponent i regeringens engagemang för demokrati, mänskliga rättigheter och reformer i landet. I december 2015 undertecknade Sverige och Kuba en avsiktsförklaring rörande bilateralt samarbete och politisk dialog. Kuba har liknande avsiktsförklaringar med de flesta av EU:s övriga medlemsstater. Den politiska dialogen mellan Sverige och Kuba innefattar mänskliga rättigheter, inklusive hbtq-frågor och jämställdhet, men också till exempel ekonomi, investeringar, högre utbildning och forskning, miljö och klimat samt kultur. Bilaterala politiska samtal har hållits vid tre tillfällen.

Den återupprättade bilaterala dialogen och utvecklingsarbetet med Kuba utgör viktiga verktyg för Sverige att bidra till en positiv utveckling för den kubanska befolkningen.

Prop. 2018/19:156

6 Avtalets innehåll

6.1 Del I. Allmänna bestämmelser (artiklarna 1–2)

Artikel 1 i avtalet om politisk dialog och samarbete fastställer principerna för parternas engagemang, bland annat ett effektivt multilateralt system och respekt och efterlevnad av internationell rätt och FN-stadgans syften och principer. Även jämlikhet, ömsesidighet och ömsesidig respekt understryks, liksom att åtgärderna inom ramen för avtalet ska genomföras i enlighet med parternas respektive konstitutionella principer, rättsliga ramverk, lagstiftning, normer och regler samt andra tillämpliga internationella instrument. Hållbar utveckling, i enlighet med Agenda 2030, nämns som en vägledande princip för genomförandet av avtalet. Respekt för de mänskliga rättigheterna och rättsstatens principer anges som grundläggande element i avtalet.

I artikel 2 anges målen med avtalet. Där fastställs att parterna ska befästa och fördjupa sina befintliga förbindelser, ledsaga processen för att modernisera den kubanska ekonomin och samhället, bedriva resultatutvecklad dialog för att stärka bilateralt och multilateralt samarbete och stödja ansträngningarna för att uppnå Agenda 2030 och de globala målen för hållbar utveckling. Därtill framhålls även främjande av handel och ekonomiska förbindelser och stärkt regionalt samarbete samt att förståelse och dialog ska främjas på samtliga nivåer.

6.2 Del II. Politisk dialog (artiklarna 3–14)

Artikel 3 behandlar målen för den politiska dialogen, som innefattar att stärka de politiska förbindelserna och att främja utbyte och ömsesidig förståelse i frågor av gemensamt intresse och om gemensamma problem. Målen innefattar också att möjliggöra ett brett utbyte av åsikter och information mellan parterna om ståndpunkter i internationella forum samt fastställa och stärka gemensamma tillvägagångssätt. Att stärka FN:s centrala roll i det multilaterala systemet och det strategiska partnerskapet mellan EU och Gemenskapen för Latinamerika och Västindiens stater (CELAC) betonas också.

I artikel 4 i avtalet anges att den politiska dialogen ska äga rum regelbundet på såväl högre tjänstemannanivå som politisk nivå och omfatta alla aspekter av ömsesidigt intresse på regional och internationell nivå. Parterna ska på förhand komma överens om de frågor som ska tas upp i dialogen, vilken ska tjäna till att klargöra parternas intressen och ståndpunkter och till att nå samsyn i fråga om bilaterala samarbetsinitiativ

Prop. 2018/19:156 eller multilaterala insatser. Parterna ska också inrätta särskilda dialoger på de områden där detta krävs, enligt överenskommelse.

Artiklarna 5–14 behandlar de olika områdena för politisk dialog, bl.a. mänskliga rättigheter (artikel 5), där dialogen har som syfte att stärka det praktiska samarbetet mellan parterna på bilateral och multilateral nivå. Parterna ska komma överens om dagordningen inför varje sådant dialogmöte och denna ska avspegla deras respektive intresse och på ett välavvägt sätt ta upp medborgerliga och politiska rättigheter samt ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter. Övriga politiska dialogområden är olaglig handel med handeldvapen och lätta vapen och andra konventionella vapen, nedrustning och icke-spridning av massförstörelsevapen, bekämpning av terrorism i alla former och yttringar, allvarliga brott som angår det internationella samfundet, unilaterala tvångsåtgärder, bekämpning av människohandel och människosmuggling, bekämpning av tillverkning och konsumtion av samt handel med olaglig narkotika, bekämpning av rasdiskriminering, främlingsfientlighet och därmed sammanhängande intolerans samt hållbar utveckling.

6.3 Del III. Samarbete och sektoriell politisk dialog (artiklarna 15–59)

Del III i avtalet rör samarbete och sektoriell politisk dialog mellan parterna. Delen omfattar sju avdelningar: allmänna bestämmelser, demokrati, mänskliga rättigheter och god samhällsstyrning, främjande av rättvisa och säkerhet för medborgarna och migration, social utveckling och social sammanhållning, miljö, katastrofriskhantering och klimatförändring, ekonomisk utveckling samt regional integration och regionalt samarbete.

6.3.1 Avdelning I. Allmänna bestämmelser

Parterna är enligt artikel 15 i avtalet överens om att det övergripande målet med samarbetet och den sektoriella politiska dialogen är att stärka de bilaterala förbindelserna mellan EU och Kuba genom att underlätta användningen av resurser, mekanismer och verktyg. Det handlar bland annat om samsamarbetsåtgärder som kompletterar Kubas insatser kopplade till ekonomisk och socialt hållbar utveckling, att främja hållbar utveckling genom ömsesidigt stöd till ekonomisk tillväxt, sysselsättningskapande åtgärder, social sammanhållning och trygghet samt miljöskydd. Även här nämns de globala målen för hållbar utveckling och Agenda 2030 samt främjandet av ömsesidig tillit genom regelbundna utbyten av synpunkter och identifiering av områden för samarbete om globala frågor av intresse för båda parter. Artikel 16 i avtalet fastställer principerna för samarbetet och den sektoriella politiska dialogen, där samarbetet ska stödja och komplettera parternas insatser för att genomföra prioriteringarna i respektive utvecklingspolitik och utvecklingsstrategier, att samarbetet ska vara en följd av dialog mellan parterna och att samsamarbetsaktiviteter ska inrättas på en bilateral och regional nivå. Det framgår också att parterna

ska främja deltagande från alla berörda aktörer i sin utvecklingspolitik och samarbete mellan dessa. Prop. 2018/19:156

Artikel 17 klargör vilka delområden den sektoriella politiska dialogen skulle kunna omfatta, artikel 18 behandlar metoder och förfaranden för samarbetet och artikel 19 utgör en överenskommelse om vilka samarbetsaktörer som ska genomföra samarbetet. Här nämns utöver kubanska statliga institutioner och organ även lokala myndigheter, internationella organisationer och deras organ, utvecklingsorganen i EU:s medlemsstater samt det civila samhället. I artikel 20 enas parterna om att samarbeta inom ett antal sektorer, där bland annat hållbar utveckling, mänskliga rättigheter och god samhällsstyrning ingår. Artikel 21 reglerar frågan om resurser för samarbete och skydd av parternas ekonomiska intressen.

6.3.2 Avdelning II. Demokrati; mänskliga rättigheter och god samhällsstyrning

I artikel 22 anges att parterna beaktar att ansvaret för att skydda och främja de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna åligger stater och att de är överens om att samarbeta i frågor om demokrati och mänskliga rättigheter. Artikel 23 slår också bland annat fast att demokrati bygger på folkets fritt uttryckta vilja att välja sitt eget politiska, ekonomiska, sociala och kulturella system. Parterna är överens om att samarbeta när det gäller att stärka demokratin och deras kapacitet att genomföra principer och praxis i fråga om demokrati och mänskliga rättigheter, inklusive minoriteters rättigheter. Artikel 24 listar samarbete inom olika områden, bl.a. att respektera och upprätthålla den allmänna förklaringen om de mänskliga rättigheterna, att stärka respekten för de mänskliga rättigheterna globalt och att på ett effektivt sätt genomföra de internationella instrumenten för skydd av de mänskliga rättigheterna och de frivilliga protokollen till dessa.

Artikel 25 berör god samhällsstyrning, där parterna är överens om att samarbetet ska grunda sig på en strikt respekt för FN-stadgan och internationell rätt. Påföljande artiklar (26–28) handlar om stärkande av institutioner och rättsstaten, modernisering av offentlig förvaltning och om förebyggande av konflikter och konfliktlösning.

6.3.3 Avdelning III. Främjande av rättvisa, säkerhet för medborgarna och migration

Denna avdelning (artiklarna 29–36) behandlar samarbete inom följande områden: skydd av personuppgifter, olaglig narkotika, penningtvätt, organiserad brottslighet, kampen mot korruption, olaglig handel med handeldvapen och lätta vapen, kampen mot terrorism, migration, människohandel och människosmuggling, konsulärt skydd samt det civila samhället. Inom det sistnämnda området erkänner parterna det bidrag som det civila samhället kan ge, inbegripet den akademiska världen, tankesmedjor och media, för att uppnå målen i avtalet. Parterna är även överens om att främja ett större deltagande av det civila samhället i

Prop. 2018/19:156 utformningen och genomförandet av relevant verksamhet för utveckling och sektorssamarbete, inklusive kapacitetsbyggnad.

6.3.4 Avdelning IV. Social utveckling och social sammanhållning

Artiklarna 37–46 i avdelning IV rör samarbetsområdena social utveckling och social sammanhållning, sysselsättning och socialt skydd, utbildning, folkhälsa, konsumentskydd, kultur och kulturarv, personer i utsatta situationer, jämställdhetsperspektiv, ungdomar samt utveckling av lokalsamhällen.

6.3.5 Avdelning V. Miljö, katastrofriskhantering och klimatförändring

I avdelning V (artiklarna 47–49) listas samarbete inom miljöfrågor och klimatförändring, katastrofriskreducering samt vatten och sanitet.

6.3.6 Avdelning VI. Ekonomisk utveckling

Avdelning VI (artiklarna 50–58) innehåller referenser till möjligt samarbete inom områdena jordbruk, landsbygdsutveckling, fiske, vattenbruk, hållbar turism, vetenskap, teknik, innovation, tekniköverföring; energi och förnybar energi, transporter; modernisering av den ekonomiska och sociala modellen, statistik samt god samhällsstyrning på skatteområdet.

6.3.7 Avdelning VII. Regional integration och regionalt samarbete

Denna avdelning behandlar i artikel 59 stöd till verksamhet med anknytning till regionalt samarbete mellan Kuba och dess grannländer i Västindien, inom ramen för Cariforum och särskilt inom prioriterade områden som fastställts i den gemensamma partnerskapsstrategin för EU och Västindien.

6.4 Del IV. Handel och handelsrelaterat samarbete (artiklarna 60–80)

Artikel 60 i avtalet slår fast de mål som samarbetet på handelsområdet ska syfta till, och bland dessa nämns stärkande av handeln och de ekonomiska förbindelserna, särskilt genom att främja dialogen om handelsfrågor och uppmuntra ökade handelsflöden mellan parterna. Ett annat mål är att främja Kubas integrering i världsekonomin. Även stöd till diversifiering av den kubanska ekonomin och främjandet av ett väl anpassat företagsklimat ingår bland målen.

6.4.1 Avdelning I. Handel

Avdelning I (artiklarna 61–70) slår fast principer och åtaganden för ett ökat samarbete inom handel. Artiklarna rör regelbaserad handel, behandling som mest gynnad nation, nationell behandling, öppenhet, förenklade handelsprocedurer, tekniska handelshinder, sanitära och fytosanitära åtgärder samt handelspolitiskt skydd. I avdelningen ingår också en översynsklausul och en allmän undantagsklausul.

6.4.2 Avdelning II. Handelsrelaterat samarbete

Artiklarna 71–80 behandlar handelsrelaterat samarbete inom områdena tull, samarbete om förenklade handelsprocedurer, immateriella rättigheter, samarbete om tekniska handelshinder, livsmedelssäkerhet, sanitära och fytosanitära frågor, djurskyddsfrågor, traditionella produkter och hantverksprodukter, handel och hållbar utveckling, samarbete om handelspolitiska skyddsåtgärder, ursprungsregler samt investeringar.

6.5 Del V. Institutionella och avslutande bestämmelser (artiklarna 81–89)

Artikel 81 i delen om institutionella och avslutande bestämmelser fastställer inrättandet av ett gemensamt råd som ska ansvara för att målen i avtalet uppnås och övervaka genomförandet av avtalet. Rådet ska granska de större frågor som uppkommer inom ramen för avtalet, liksom andra bilaterala, multilaterala eller internationella frågor av gemensamt intresse. Rådet ska bestå av företrädare för parterna på ministernivå. Rådet ska anta sin egen arbetsordning. Ordförandeskapet för rådet ska innehas växelvis av parterna.

Parterna ska i enlighet med artikel 82 inrätta en gemensam kommitté som ska biträda det gemensamma rådet vid fullgörandet av dess uppgifter. Kommittén är ansvarig för genomförandet av avtalet och dess arbetsordning ska fastställas av det gemensamma rådet. Kommittén har rätt att fatta beslut när det gemensamma rådet delegerat denna beslutsrätt. I artikel 83 regleras inrättandet av underkommittéer som ska biträda den gemensamma kommittén i fullgörandet av dess uppgifter.

Artikel 85 reglerar fullgörandet av skyldigheter inom ramen för avtalet och behandlar bland annat lämpliga åtgärder om en part anser att en annan part inte har fullgjort en skyldighet enligt avtalet.

I artikel 86 anges att avtalet ska godkännas av parterna i enlighet med deras interna rättsliga förfaranden och att avtalet träder i kraft den första dagen i den andra månaden som följer på den dag då parterna har anmält till varandra att de interna rättsliga förfarandena har slutförts. I artikeln anges även att avtalet ska ingås på obestämd tid och att en part får säga upp avtalet genom att skriftligen anmäla detta till den andra parten. Artikel 87 behandlar ändringar i avtalet, artikel 88 avtalets territoriella tillämpning och artikel 89 avtalets giltiga texter.

7 Godkännande av avtalet

Regeringens förslag: Riksdagen godkänner avtalet om politisk dialog och samarbete mellan Europeiska unionen och dess medlemsstater, å ena sidan, och Republiken Kuba, å andra sidan.

Skälen för regeringens förslag: Avtalet om politisk dialog och samarbete mellan EU, EU:s medlemsstater och Kuba utgör en bekräftelse på EU:s åtagande att stödja en förändrings- och moderniseringsprocess i Kuba och lägger fast de principer och villkor på vilka det framtida samarbetet mellan EU och Kuba kommer att grundas.

EU har sedan tidigare en etablerad politisk relation med Kuba, med besöksutbyte och regelbundna politiska konsultationer. Därtill är EU-kommissionen en av de viktigaste biståndsgivarna i Kuba. Avtalet innebär att EU:s relationer med Kuba nu förs in i en samlad ram. Inom denna har EU också kunnat etablera en årlig dialog om de mänskliga rättigheterna med Kuba, tillsammans med flera andra politiska dialoger.

Alla EU:s medlemsstater har bilaterala diplomatiska förbindelser med Kuba, och ett flertal av EU:s medlemsländer har ingått bilaterala avtal och avsiktsförklaringar för att utveckla de bilaterala relationerna med Kuba.

I takt med att EU:s medlemsländer utvecklade sina bilaterala relationer kom EU:s gemensamma ståndpunkt att tappa i relevans. Ståndpunkten hävdes i samband med att avtalet om politisk dialog och samarbete började tillämpas provisoriskt den 1 november 2017.

I avtalet bekräftar parterna sitt engagemang för ett starkt och effektivt multilateralt system och en fullständig respekt för, och efterlevnad av, folkrätten samt syftena och principerna i FN-stadgan. Avtalet innehåller bestämmelser om grundvalar för relationerna såsom respekt för demokrati, de mänskliga rättigheterna och rättsstatsprincipen. Avtalet reglerar samarbete genom politisk dialog, inklusive dialog om mänskliga rättigheter, annan sektoriell dialog samt handel och handelsrelaterat samarbete. Avtalets syfte och principer ligger i linje med målen för Sveriges engagemang i Kuba.

Regeringens bedömning är att avtalet stärker EU:s och Sveriges möjligheter att främja en demokratisk utveckling och värna om mänskliga rättigheter på Kuba. Sverige kommer fortsatt att verka för att dessa värden värnas i genomförandet av avtalet och att civilsamhällets deltagande i genomförandet säkerställs.

Avtalet bedöms inte medföra några statsfinansiella konsekvenser för Sverige.

Regeringen gör sammantaget bedömningen att avtalet är av större vikt och att det därför enligt 10 kap. 3 § regeringsformen ska godkännas av riksdagen.

AVTAL OM POLITISK DIALOG OCH SAMARBETE
MELLAN EUROPEISKA UNIONEN
OCH DESS MEDLEMSSTATER, Å ENA SIDAN,
OCH REPUBLIKEN KUBA, Å ANDRA SIDAN,

KÖNUNGARIKET BELGIEN,

REPUBLIKEN BULGARIEN,

REPUBLIKEN TJECKIEN,

KÖNUNGARIKET DANMARK,

FÖRBUNDSREPUBLIKEN TYSKLAND,

REPUBLIKEN ESTLAND,

IRLAND,

REPUBLIKEN GREKLAND,

KÖNUNGARIKET SPANIEN,

REPUBLIKEN FRANKRIKE,

REPUBLIKEN KROATIEN

REPUBLIKEN ITALIEN,

REPUBLIKEN CYPERN,

REPUBLIKEN LETTLAND,

Prop. 2018/19:156

Bilaga

REPUBLIKEN LITAUEN,

STORHERTIGDÖMET LUXEMBURG,

UNGERN

REPUBLIKEN MALTA

KONUNGARIKET NEDERLÄNDERNA,

REPUBLIKEN ÖSTERRIKE,

REPUBLIKEN POLEN,

REPUBLIKEN PORTUGAL,

RUMÄNIEN,

REPUBLIKEN SLOVENIEN,

REPUBLIKEN SLOVAKIEN,

REPUBLIKEN FINLAND,

KONUNGARIKET SVERIGE,

FÖRENADE KONUNGARIKET STORBRIANNIEN OCH NORDIRLAND,

CU/EU/sv 4

fördragsslutande parter i fördraget om Europeiska unionen och fördraget om Europeiska unionens funktionssätt, nedan kallade *Europeiska unionens medlemsstater*, och

EUROPEISKA UNIONEN,

å ena sidan, och

REPUBLIKEN KUBA, nedan kallad *Kuba*,

å andra sidan,

SOM BEAKTAR parternas önskan att befästa och fördjupa sina förbindelser genom att stärka den politiska dialogen, samarbetet och de ekonomiska och sociala banden mellan parterna, i en anda av ömsesidig respekt och jämlikhet,

SOM BETONAR den vikt de fäster vid en förstärkning av den politiska dialogen om bilaterala och internationella frågor,

SOM BETONAR sin vilja att samarbeta i internationella forum i frågor av ömsesidigt intresse,

SOM BEAKTAR sitt åtagande att ytterligare främja det strategiska partnerskap som inrättats mellan Europeiska unionen och Latinamerika och Västindien samt den gemensamma partnerskapsstrategin för EU och Västindien, och som tar hänsyn till de ömsesidiga fördelarna med regionalt samarbete och regional integration,

Prop. 2018/19:156
Bilaga

SOM PÅ NYTT BEKRÄFTAR respekten för Republiken Kubas suveränitet, territoriella integritet och politiska oberoende,

SOM PÅ NYTT BEKRÄFTAR sitt åtagande att stärka den effektiva multilateralismen och Förenta nationernas roll och sitt åtagande i fråga om alla principer och syften som fastställs i FN-stadgan,

SOM PÅ NYTT BEKRÄFTAR sin respekt för de mänskliga rättigheterna enligt den allmänna förklaringen om de mänskliga rättigheterna och andra relevanta internationella instrument som rör mänskliga rättigheter,

SOM ERINRAR OM sitt engagemang för de erkända principerna om demokrati, god samhällsstyrning och rättsstatsprincipen,

SOM PÅ NYTT BEKRÄFTAR sitt åtagande att främja internationell fred och säkerhet liksom fredlig tvistlösning, i enlighet med principerna för rättvisa och internationell rätt,

SOM BEAKTAR sitt åtagande att fullgöra sina internationella skyldigheter när det gäller nedrustning och icke-spridning av massförstörelsevapen och bärare av sådana vapen samt att samarbeta på detta område,

SOM BEAKTAR sitt åtagande att bekämpa olaglig handel och anhopning av handeldvapen och lätta vapen, i full överensstämmelse med sina skyldigheter enligt internationella instrument, samt att samarbeta på detta område,

SOM BEKRÄFTAR sitt åtagande att bekämpa och avskaffa alla former av diskriminering, inbegripet diskriminering på grund av ras, hudfärg eller etniskt ursprung, religion eller övertygelse, funktionshinder, ålder eller sexuell läggning,

SOM FRAMHÅLLER sitt engagemang för inkluderande och hållbar utveckling och för samarbete för att uppnå målen i 2030-agendan för hållbar utveckling,

SOM ERKÄNNER Kubas ställning som en östat under utveckling och som beaktar parternas respektive utvecklingsnivåer,

SOM ERKÄNNER utvecklingssamarbetets betydelse för utvecklingsländer när det gäller att uppnå hållbar tillväxt, hållbar utveckling och ett fullständigt förverkligande av internationellt överenskomna utvecklingsmål,

SOM BASERAR SIG på principen om delat ansvar och är övertygade om betydelsen av att förhindra produktion och användning av samt handel med olaglig narkotika,

SOM ERINRAR om sitt åtagande att bekämpa korruption, penningtvätt, organiserad brottslighet, människohandel och människosmuggling,

SOM ERKÄNNER behovet av ett närmare samarbete när det gäller att främja rättvisa, säkerhet för medborgarna och migration,

SOM ÄR MEDVETNA om behovet av att främja avtalets mål genom dialog och samarbete med alla berörda parter, inbegripet i tillämpliga fall regionala och lokala myndigheter, det civila samhället och den privata sektorn,

SOM ERINRAR om sina internationella åtaganden rörande social utveckling, bland annat i fråga om utbildning, hälsa och arbetstagares rättigheter, samt om sina åtaganden i fråga om miljön,

SOM PÅ NYTT BEKRÄFTAR staternas suveräna rättigheter över sina naturresurser och deras ansvar för att bevara miljön i enlighet med sin nationella lagstiftning, den internationella rättens principer och förklaringen från FN:s konferens om hållbar utveckling,

SOM PÅ NYTT BEKRÄFTAR den vikt som parterna fäster vid de principer och regler som styr den internationella handeln, särskilt avtalet om upprättande av Världshandelsorganisationen av den 15 april 1994 och de multilaterala avtal som är fogade till detta samt behovet av att tillämpa dem på ett öppet och icke-diskriminerande sätt,

SOM UPPREPAR sitt motstånd mot ensidiga tvångsåtgärder med extraterritoriell verkan som strider mot folkrätten och principerna om fri handel, och förbinder sig att arbeta för att upphäva dem,

SOM NOTERAR att, om parterna beslutar, inom ramen för detta avtal, att sluta särskilda avtal på området frihet, säkerhet och rättvisa som ingås av unionen enligt tredje delen avdelning V i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt, kommer bestämmelserna i sådana framtida avtal inte att vara bindande för Förenade kungariket och/eller Irland om inte Europeiska unionen, samtidigt med Förenade kungariket och/eller Irland när det gäller deras respektive tidigare bilaterala förbindelser, till Kuba anmäler att Förenade kungariket och/eller Irland har blivit bundet av sådana avtal som en del av unionen i enlighet med protokoll nr 21 om Förenade kungarikets och Irlands ställning med avseende på området med frihet, säkerhet och rättvisa, fogat till fördraget om Europeiska unionen och fördraget om Europeiska unionens funktionssätt. På samma sätt kommer inte eventuella interna åtgärder som Europeiska unionen antar i ett senare skede enligt tredje delen avdelning V i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt för att genomföra detta avtal att vara bindande för Förenade Kungariket och/eller Irland om de inte har anmält sin vilja att delta i eller godta sådana åtgärder i enlighet med protokoll nr 21. Parterna noterar också att sådana framtida avtal eller sådana interna åtgärder som Europeiska unionen vidtar i ett senare skede skulle omfattas av protokoll nr 22 om Danmarks ställning, fogat till nämnda fördrag.

HAR ENATS OM FÖLJANDE.

DEL I

ALLMÄNNA BESTÄMMELSER

ARTIKEL 1

Principer

1. Parterna bekräftar sitt engagemang för ett starkt och effektivt multilateralt system och en fullständig respekt och efterlevnad av internationell rätt samt för syftena och principerna i Förenta nationernas stadga (nedan kallad *FN-stadgan*).
2. De anser också att en grundläggande aspekt av detta avtal är parternas engagemang för de etablerade grunderna för förbindelserna mellan Europeiska unionen och Kuba, som är centrerade kring jämlikhet, ömsesidighet och ömsesidig respekt.
3. Parterna är överens om att alla åtgärder inom ramen för detta avtal ska genomföras i enlighet med deras respektive konstitutionella principer, rättsliga ramar, lagstiftning, normer och regler, samt de tillämpliga internationella instrument i vilka de är parter.
4. Parterna bekräftar sitt åtagande att främja hållbar utveckling, som är en vägledande princip i genomförandet av detta avtal.

5. Respekt för de demokratiska principerna, respekt för alla mänskliga rättigheter och grundläggande friheter, såsom dessa formuleras i den allmänna förklaringen om de mänskliga rättigheterna och i centrala instrument för skydd av de mänskliga rättigheterna och de frivilliga protollen till dessa som är tillämpliga på parterna, samt respekt för rättsstatsprincipen utgör en grundsats i detta avtal.

6. Inom ramen för sitt samarbete erkänner parterna att alla folk har rätt att fritt bestämma sitt politiska system och att fritt fullfölja sin ekonomiska, sociala och kulturella utveckling.

ARTIKEL 2

Mål

Parterna är överens om att målen med detta avtal är att

- a) befästa och fördjupa de befintliga förbindelserna mellan parterna när det gäller politisk dialog, samarbete och handel på grundval av ömsesidig respekt, ömsesidighet, gemensamma intressen och respekt för parternas suveränitet,

- b) ledsaga processen för att uppdatera ekonomin och samhället på Kuba genom att erbjuda en övergripande ram för dialog och samarbete,

ARTIKEL 48

Katastrofriskhantering

1. Parterna erkänner behovet av att hantera alla katastrofrisker som påverkar en eller flera staters territorier. Parterna bekräftar sitt gemensamma åtagande att förbättra förebyggande och begränsande åtgärder, beredskap, insatser och återställande åtgärder för att öka motståndskraften i samhällen och infrastruktur, och att samarbeta, beroende på vad som är lämpligt, på bilateral och multilateral politisk nivå för att förbättra katastrofriskhanteringsresultat.
2. Parterna är överens om att samarbetet om katastrofriskhantering ska syfta till att minska sårbarheten och riskerna, stärka kapaciteten för övervakning och tidig varning samt öka Kubas motståndskraft mot katastrofer, bland annat genom att stödja interna insatser och den regionala ramen för att minska sårbarheten och för att hantera katastrofer, i syfte att stärka den regionala forskningen och sprida bästa praxis, genom att dra lärdom av erfarenheter om katastrofriskreducering, beredskap, planering, förebyggande, begränsning, åtgärder och återställning.

ARTIKEL 49

Vatten och sanitet

1. Parterna erkänner behovet av att säkerställa tillgång till och hållbar förvaltning av vattenförsörjning och sanitet för alla, och är som en följd av detta överens om att samarbeta om bland annat

- a) kapacitetsuppbyggnad för effektiv förvaltning av vattenförsörjnings- och sanitetsnät,
 - b) vattenkvalitetens effekter på hälsoindikatorer,
 - c) modernisering av teknik i samband med vattenkvalitet, från övervakning till laboratorier,
 - d) utbildningsprogram som främjar behovet av bevarande, rationellt utnyttjande och integrerad förvaltning av vattenresurser.
2. Parterna är överens om att ägna särskild uppmärksamhet åt regionala åtgärder och regionala samarbetsprogram inom denna sektor.

AVDELNING VI

EKONOMISK UTVECKLING

ARTIKEL 50

Jordbruk, landsbygdsutveckling, fiske och vattenbruk

1. Parterna är överens om att samarbeta inom områdena jordbruk, landsbygdsutveckling, fiske och vattenbruk när det gäller bland annat
 - a) förbättra produktiviteten och produktionen,

- b) höja kvaliteten på jordbruks-, fiske- och vattenbruksprodukter,
- c) utveckla stadsjordbruket,
- d) stärka produktionskedjorna,
- e) utveckla landsbygden,
- f) främja hälsosamma vanor för att förbättra nutritionen,
- g) utveckla jordbruks- och fiskerimarknaderna, grossistmarknaderna och tillgången till finansiell kredit,
- h) främja företagsutvecklingstjänster för kooperativ, små privata gårdar och samhällen där det bedrivs småskaligt fiske,
- i) utveckla sina marknader och främja internationella handelsförbindelser,
- j) utveckla organisk produktion,
- k) utveckla hållbart jordbruk och vattenbruk som integrerar miljökrav och miljöutmaningar,
- l) främja vetenskap, teknik och innovation av betydelse för jordbruk och landsbygdsutveckling, fiske och vattenbruk, samt industriell bearbetning av dessa resurser,

- m) främja ett hållbart utnyttjande och en hållbar förvaltning av fiskeresurserna,
- n) främja bästa praxis för fiskeriförvaltning,
- o) förbättra datainsamlingen så att hänsyn tas till bästa tillgängliga vetenskapliga rön vid bedömning och förvaltning av fiskbestånden,
- p) stärka övervaknings- och kontrollsystemen inom fiskeriet,
- q) bekämpa olagligt, orapporterat och oreglerat fiske,
- r) stärka samarbetet för att säkerställa ökad kapacitet för utveckling av XXX för bearbetning av fiskeri- och vattenbruksprodukter.

2. Samarbetet kan bland annat omfatta tillhandahållande av tekniskt kunnande, stöd och kapacitetsuppbyggnad samt utbyte av information och erfarenhet. Parterna är överens om att främja institutionellt samarbete och stärka samarbetet inom internationella organisationer och med interna och regionala fiskerierorganisationer.

3. Parterna ska för områden som XXX uppmuntra riskanalys och lämpliga åtgärder för att öka motståndskraften inom ramen för samarbete om livsmedelstrygghet och jordbruk.

ARTIKEL 51

Hållbar turism

1. Parterna erkänner turistnäringens betydelse för den sociala och ekonomiska utvecklingen av lokalsamhällen och båda regionernas stora ekonomiska potential för att bygga upp näringsverksamhet inom detta område.
2. De är överens om att i detta syfte samarbeta om och främja rättvis och hållbar turism och att särskilt stödja
 - a) utveckling av strategier för att optimera turismens socioekonomiska fördelar,
 - b) skapande och befastande av turistprodukter genom att tillhandahålla icke-finansiella tjänster, utbildning, tekniskt bistånd och tekniska tjänster,
 - c) integrering av miljömässiga, kulturella och sociala hänsyn i utvecklingen av turistnäringen, inbegripet både skydd och främjande av kulturarv och naturtillgångar,
 - d) lokalsamhällenas delaktighet i processen för utveckling av turismen, särskilt turism på landsbygden och i lokalsamhällen samt ekoturism,
 - e) strategier för marknadsföring och säljfrämjande åtgärder, utveckling av institutionell kapacitet och mänskliga resurser, främjande av internationella normer,

- f) främjande av offentlig-privat samarbete och partnerskap,
- g) utarbetande av förvaltningsplaner för att utveckla den inhemska och regionala turismen,
- h) främjande av informationsteknik inom turistnäringen.

ARTIKEL 52

Samarbete om vetenskap, teknik och innovation

1. Parterna ska sträva efter att utveckla vetenskaplig och teknisk kapacitet och innovationskapacitet som omfattar all verksamhet som omfattas av de etablerade mekanismerna eller samarbetsavtalen av gemensamt intresse. Parterna ska därför främja utbyte av information och deltagande av deras enheter för forskning och teknisk utveckling när det gäller följande samarbetsverksamhet, i enlighet med deras interna regler:
 - a) Utbyte av information om deras respektive politik för vetenskap och teknik.
 - b) Gemensam forsknings- och utvecklingsverksamhet inriktad på att uppmuntra vetenskapliga framsteg och överföring av teknik och kunnande, inbegripet inom användning av informations- och kommunikationsteknik.

2. Särskild vikt ska läggas vid att bygga upp den mänskliga potentialen som en varaktig grund för vetenskaplig och teknisk spetskompetens samt vid att skapa varaktiga förbindelser mellan parternas vetenskapliga och tekniska samfund på intern och regional nivå. I detta syfte ska utbyte av forskare och bästa praxis i forskningsprojekt främjas.
3. Forskningscentrum, högre utbildningsanstalter och andra berörda parter belägna i Europeiska unionen och Kuba ska i förekommande fall delta i samarbete om vetenskap, teknik och forskning.
4. Parterna är överens om att utnyttja alla mekanismer för att öka antalet högkvalificerade yrkesmän, bl.a. genom utbildning, forskningssamverkan, stipendier och utbyten.
5. Parterna ska främja sina respektive organs deltagande i varandras vetenskapliga och tekniska program i syfte att uppnå ömsesidigt fördelaktig vetenskaplig spetskompetens i enlighet med deras respektive bestämmelser om deltagande av enheter från tredjeländer.

ARTIKEL 53

Tekniköverföring

1. Parterna erkänner vikten av samarbete och tekniskt bistånd när det gäller tekniköverföring, inbegripet automatiseringsprocesser, och är överens om att samarbeta för att främja tekniköverföring genom akademiska eller yrkesinriktade program som syftar till att överföra teknik mellan dem.
2. Europeiska unionen ska underlätta och främja Kubas tillgång till forsknings- och utvecklingsprogram som bland annat är inriktade på teknikutveckling.

ARTIKEL 54

Energi, inbegripet förnybar energi

1. Parterna erkänner den ökande betydelsen av förnybar energi och energieffektivitetslösningar för hållbar utveckling, och är överens om att deras gemensamma mål ska vara att främja samarbete på energiområdet, särskilt när det gäller bland annat hållbara, rena och förnybara energikällor, energieffektivitet, energisparande teknik, landsbygdens elektrifiering och regional integrering av energimarknader, i enlighet med vad parterna fastställer och i överensstämmelse med intern lagstiftning.

2. Samarbetet kan bland annat omfatta följande:
 - a) Politisk dialog och samarbete inom energisektorn, särskilt när det gäller förbättring och diversifiering av energiförsörjningen och förbättringen av energimarknaderna, inbegripet generering, överföring och distribution.
 - b) Kapacitetsuppbyggnadsprogram, överföring av teknik och kunskaper, inbegripet arbete med utsläppsnormer, inom energisektorn, särskilt när det gäller energieffektivitet och sektorsförvaltning.
 - c) Främjande av energibesparing, energieffektivitet och förnybar energi samt miljökonsekvensbedömningar av energiproduktion och energiförbrukning, särskilt konsekvenserna för biologisk mångfald, skogsbruk och förändringar i markanvändningen.
 - d) Utveckling av pilotprojekt om förnybar energi och energieffektivitet, särskilt när det gäller sol-, vind-, vatten- och vågkraft samt grön energi och tidvattenenergi.
 - e) Program för att öka befolkningens allmänna medvetenhet och kunskap om förnybar energi och energieffektivitet.
 - f) Återvinning av fast och flytande avfall eller användning av det som energikälla.

ARTIKEL 55

Transporter

1. Parterna är överens om att samarbetet på transportområdet ska inriktas på omstrukturering och modernisering av transportsystem och därtill hörande infrastruktursystem samt på underlättande och förbättring av passagerar- och godstransporter och på förbättrat tillträde till marknaderna för stads-, flyg-, sjö-, järnvägs- och vägtransporter genom effektivare transportledning både driftsmässigt och administrativt sett och genom främjande av stränga driftsstandarder.
2. Samarbetet får även omfatta följande:
 - a) Utbyte av information om parternas politik, särskilt när det gäller stadstrafik och de multimodala transportnätens sammankoppling och driftskompatibilitet och andra frågor av gemensamt intresse.
 - b) Förvaltning av inre vattenvägar, vägar, järnvägar, hamnar och flygplatser, inbegripet lämpligt samarbete mellan relevanta myndigheter.
 - c) Projekt som syftar till överföring av europeisk teknik i det globala satellitnavigationssystemet (GNSS) och när det gäller centrum för kollektivtrafik i städer.
 - d) Förbättring av säkerhetsnormer och miljöskyddsnormer, inbegripet samarbete i berörda internationella forum i syfte att säkra en bättre efterlevnad av internationella normer.
 - e) Aktiviteter som främjar utvecklingen av flyg- och sjötransporter.

ARTIKEL 56

Modernisering av den ekonomiska och sociala modellen

1. Parterna är överens om att utveckla samarbetsaktiviteter för att stödja stärkandet och moderniseringen av Kubas offentliga förvaltning och den kubanska ekonomin. De är överens om att stödja utvecklingen av företag och kooperativ, med särskild tonvikt på lokal utveckling.
2. Detta samarbete skulle kunna utvecklas på områden av gemensamt intresse, t.ex.
 - a) makroekonomisk politik, inbegripet skattepolitik,
 - b) statistik,
 - c) informationssystem för handel,
 - d) åtgärder för att underlätta handel,
 - e) kvalitetssystem och standarder,
 - f) stöd till initiativ för lokal utveckling,
 - g) utveckling av jordbruksindustrin,
 - h) statlig kontroll och tillsyn,

i) organisation och drift av företag, inbegripet offentliga företag.

3. Parterna är överens om att främja och uppmuntra samarbete mellan institutioner, inbegripet sektorsbaserade institutioner, som främjar instrument för stöd till små och medelstora företag, särskilt sådana vars ansträngningar syftar till att förbättra konkurrenskraften, den tekniska innovationen, integrationen i värdekedjor, tillgången till kredit och utbildning samt till att stärka den institutionella kapaciteten och den institutionella ramen. De är också överens om att främja kontakter mellan företag från båda parterna för att stödja deras inträde på internationella marknader, investeringar och tekniköverföring.

ARTIKEL 57

Statistik

1. Parterna är överens om att samarbeta för att utveckla bättre statistikmetoder och statistikprogram i överensstämmelse med internationellt vedertagna normer, inbegripet för insamling, bearbetning, kvalitetskontroll och spridning av statistik, i syfte att ta fram indikatorer med ökad jämförbarhet mellan parterna, så att parterna kan identifiera kraven i statistisk information på de områden som omfattas av avtalet. Parterna erkänner nyttan av bilateralt samarbete för att stödja dessa mål.

2. Detta samarbete skulle bland annat kunna omfatta tekniskt utbyte mellan Kubas nationella statistik- och informationsorgan och statistikorganen i Europeiska unionens medlemsstater samt Eurostat, inbegripet utbyte av vetenskapsmän; utveckling av förbättrade och enhetliga metoder för insamling, uppdelning, analys och tolkning av uppgifter; anordnande av seminarier samt inrättande av arbetsgrupper eller program som kompletterar statistisk kapacitet.

ARTIKEL 58

God samhällsstyrning på skatteområdet

1. Parterna erkänner och förbinder sig att genomföra principerna om god samhällsstyrning på skatteområdet, dvs. öppenhet, informationsutbyte och rättvis skattekonkurrens.
2. I överensstämmelse med sina respektive befogenheter ska parterna förbättra det internationella samarbetet när det gäller beskattning, underlätta rättmätig skatteuppbörd och utarbeta åtgärder för att effektivt genomföra miniminormerna för god samhällsstyrning när det gäller beskattning.

AVDELNING VII

REGIONAL INTEGRATION OCH REGIONALT SAMARBETE

ARTIKEL 59

Regionalt samarbete

1. Samarbetet ska stödja verksamhet med anknytning till utvecklingen av regionalt samarbete mellan Kuba och dess grannländer i Västindien, inom ramen för Cariforum, särskilt inom prioriterade områden som fastställts i den gemensamma partnerskapsstrategin för EU och Västindien. Verksamheten skulle också kunna bidra till att stärka den regionala integrationsprocessen i Västindien.

2. Samarbetet ska stärka delaktigheten från alla sektorer, inbegripet det civila samhället, i den regionala samarbets- och integrationsprocessen, i enlighet med de villkor som parterna fastställt och inbegripa stöd till samrådsmekanismer och upplysningskampanjer.
3. Parterna är överens om att utnyttja alla befintliga samarbetsinstrument för att främja verksamhet som syftar till att utveckla ett aktivt samarbete mellan Europeiska unionen och Kuba, mellan Kuba och andra länder och/eller regioner i Latinamerika och Västindien inom alla samarbetsområden som omfattas av detta avtal. Särskild uppmärksamhet kommer att ägnas åt regionala samarbetsprogram som rör forskning, innovation och utbildning, och åt att fortsätta utvecklingen av kunskapsområdet för Europeiska unionen–Latinamerika och Västindien (EU–LAC) med initiativ såsom det gemensamma forskningsområdet och det gemensamma området för högre utbildning. Regional och bilateral samarbetsverksamhet ska i möjligaste mån vara kompletterande.
4. Parterna ska sträva efter att utbyta synpunkter och samarbeta med sikte på att komma överens om och utarbeta gemensamma åtgärder inom multilaterala forum.

DEL IV

HANDEL OCH HANDELSRELATERAT SAMARBETE

ARTIKEL 60

Mål

1. Parterna är överens om att målen för deras samarbete på handelsområdet bland annat ska omfatta
 - a) stärkande av handeln och de ekonomiska förbindelserna, särskilt genom att främja dialogen om handelsfrågor och uppmuntra ökade handelsflöden mellan parterna,
 - b) främjande av Kubas integrering i världsekonomin,
 - c) främjande av utvecklingen och diversifieringen av handeln inom regionen och handeln med Europeiska unionen,
 - d) stärkande av handelns bidrag till hållbar utveckling, inbegripet miljöaspekter och sociala aspekter,
 - e) stöd till diversifiering av den kubanska ekonomin och främjande av ett väl avpassat företagsklimat,

- f) uppmuntran av ett större flöde av investeringar genom utveckling av en attraktiv och stabil miljö för ömsesidiga investeringar på grundval av en fortlöpande dialog inriktad på att öka förståelsen för och samarbetet kring investeringar, samt främjande av ett icke-diskriminerande investeringssystem.

AVDELNING I

HANDEL

ARTIKEL 61

Regelbaserad handel

1. Parterna erkänner att en väsentlig nedsättning av tullar och andra handelshinder, samt ett avskaffande av diskriminerande behandling i internationella handelsförbindelser, tjänar till att främja tillväxt, ekonomisk diversifiering och välbefinnande.
2. Parterna bekräftar på nytt att det ligger i deras gemensamma intresse att bedriva handel i enlighet med ett regelbaserat multilateralt handelssystem enligt vilket parterna ansvarar för att vidmakthålla reglernas företräde och ett effektivt, rättvist och välavvägt genomförande av dessa.

ARTIKEL 62

Behandling som mest gynnad nation

1. Varje part ska medge behandling som mest gynnad nation för varor från den andra parten i enlighet med artikel I i Allmänna tull- och handelsavtalet (Gatt) 1994 med tolkningsanmärkningar, som har införlivats i detta avtal och i tillämpliga delar utgör en integrerad del därav.
2. Punkt 1 ska inte gälla förmånsbehandling som medges av endera parten med avseende på ett annat lands varor i enlighet med WTO-avtalen.

ARTIKEL 63

Nationell behandling

Varje part ska medge nationell behandling för varor från den andra parten i enlighet med artikel III i Gatt 1994 med tolkningsanmärkningar, som har införlivats i detta avtal och i tillämpliga delar utgör en integrerad del därav.

ARTIKEL 64

Öppenhet

1. Parterna bekräftar på nytt principen om öppenhet vid tillämpning av sina handelsåtgärder och är överens om att den politik och de föreskrifter som påverkar utrikeshandeln bör kommuniceras tydligt och förklaras.
2. Parterna är överens om att berörda parter bör ha möjlighet att få information om vardera partens föreskrifter som påverkar den internationella handeln.

ARTIKEL 65

Förenklade handelsprocedurer

Parterna bekräftar sitt åtagande när det gäller WTO:s avtal om förenklade handelsprocedurer.

ARTIKEL 66

Tekniska handelshinder

1. Parterna bekräftar sina rättigheter och skyldigheter enligt WTO-avtalet om tekniska handelshinder.

2. Bestämmelserna i denna artikel ska tillämpas på tekniska föreskrifter, standarder och förfaranden för bedömning av överensstämmelse i enlighet med definitionen i WTO-avtalet om tekniska handelshinder.
3. Parterna erkänner vikten av effektiva mekanismer för anmälan och utbyte av information om tekniska föreskrifter, standarder och förfaranden för bedömning av överensstämmelse, i enlighet med WTO-avtalet om tekniska handelshinder.

ARTIKEL 67

Sanitära och fytosanitära åtgärder

1. Parterna bekräftar på nytt rättigheterna, skyldigheterna, principerna och målen i avtalet när det gäller tillämpning av sanitära och fytosanitära åtgärder, den internationella växtskyddskonventionen, Codex Alimentarius-kommissionen och Världsoorganisationen för djurhälsa.
2. Parterna erkänner vikten av effektiva mekanismer för samråd, anmälan och utbyte av information om sanitära och fytosanitära åtgärder och djurskyddsåtgärder, inom ramen för behöriga internationella organisationer.

ARTIKEL 68

Handelspolitiskt skydd

Parterna bekräftar på nytt sina åtaganden och skyldigheter enligt följande WTO-avtal: avtalet om skyddsåtgärder, avtalet om subventioner och utjämningsåtgärder samt avtalet om tillämpning av artikel VI i Allmänna tull- och handelsavtalet 1994.

ARTIKEL 69

Översynsklausul

Parterna får genom gemensam överenskommelse ändra och revidera denna del i syfte att fördjupa sina handels- och investeringsförbindelser.

ARTIKEL 70

Allmän undantagsklausul

Parterna bekräftar att deras befintliga rättigheter och skyldigheter enligt artikel XX i Gatt 1994 med vidhängande tolkningsanmärkningar i tillämpliga delar är införlivade i och en del av detta avtal.

AVDELNING II

HANDELSRELATERAT SAMARBETE

ARTIKEL 71

Tull

1. Parterna ska främja och underlätta samarbete mellan sina respektive tullmyndigheter för att säkerställa gränssäkerhet, förenkling av tullförfarandena och underlättande av laglig handel, samtidigt som de bibehåller sin kontrollförmåga.
2. Samarbetet ska bland annat leda till
 - a) utbyte av information om tullagstiftning och tullförfaranden, särskilt när det gäller
 - i) förenkling och modernisering av tullförfarandena,
 - ii) underlättande av transitering,
 - iii) tullmyndigheternas kontroll av skyddet för immateriella rättigheter,
 - iv) förbindelser med näringslivet,

- v) fri rörlighet för varor och regional integration,
 - vi) organisation avseende tullgränskontroller,
- b) utveckling av gemensamma initiativ inom gemensamt överenskomna områden,
- c) främjande av samordning mellan alla relevanta gränsmyndigheter, både inom och mellan länder som omfattas avtalet.
3. Parterna ska tillhandahålla ömsesidigt administrativt bistånd i tullfrågor. I detta syfte får de inrätta bilaterala instrument genom ömsesidig överenskommelse.

ARTIKEL 72

Samarbete om förenklade handelsprocedurer

1. Parterna bekräftar sitt åtagande att förstärka samarbetet i fråga om förenklade handelsprocedurer för att se till att den relevanta lagstiftningen, de relevanta förfarandena och tullmyndigheternas administrativa kapacitet bidrar till uppnåendet av målen om effektiv kontroll och underlättande av handel.

2. Parterna är överens om att samarbeta bland annat på följande områden:
 - a) Kapacitetsuppbyggnad och tillhandahållande av sakkunskap till de behöriga myndigheterna i tullfrågor, inbegripet certifiering och kontroll av ursprung, samt i tekniska frågor för att verkställa regionala tullförfaranden.
 - b) Tillämpning av mekanismer och moderna tullmetoder, t.ex. riskbedömning, bindande förhandsbesked, förenklade förfaranden för införsel och frigörande av varor, tullkontroller och metoder för företagsrevision.
 - c) Införande av förfaranden och praxis som i den utsträckning det är genomförbart återspeglar de internationella reglerna, instrumenten och standarderna på tull- och handelsområdet, inbegripet bland annat WTO:s avtal om förenklade handelsprocedurer, den internationella konventionen om förenkling och harmonisering av tullförfaranden i dess ändrade lydelse (den reviderade Kyotokonventionen) och Världstullorganisationens ramverk av standarder för att säkra och underlätta världshandeln.
 - d) Informationssystem och automatisering av tullförfaranden och andra handelsförfaranden, särskilt när det gäller genomförandet av åtgärder för förenklade handelsprocedurer för godkända aktörer och informationstjänster.

ARTIKEL 73

Immateriella rättigheter

1. Parterna erkänner vikten av tekniskt samarbete om immateriella rättigheter, inbegripet skydd av geografiska beteckningar, och är överens om att samarbeta på överenskomna villkor om resulterande särskilda samarbetsprojekt i enlighet med parternas interna lagstiftning och med internationella avtal som de är parter i.

2. Parterna är överens om att främja institutionellt samarbete, informationsutbyte, tekniskt bistånd, kapacitetsuppbyggnad och utbildning. Parterna är överens om att tekniskt samarbete ska bedrivas i enlighet med deras socioekonomiska utvecklingsnivåer, prioriteringar och utvecklingsbehov.

3. Parterna är överens om att samarbetet ska bidra till att främja teknisk innovation och till överföring och spridning av teknik till ömsesidig fördel för producenter och användare av teknisk kunskap, och på ett sätt som främjar social och ekonomisk välfärd och skapar balans mellan rättigheter och skyldigheter.

ARTIKEL 74

Samarbete om tekniska handelshinder

1. Parterna erkänner vikten av samarbete och tekniskt bistånd när det gäller tekniska handelshinder och är överens om att främja samarbete mellan sina myndigheter som ansvarar för standardisering, metrologi, ackreditering och bedömning av överensstämmelse.
2. Parterna är överens om att samarbeta bland annat om att
 - a) bygga upp kapacitet och tillhandahålla sakkunskap, inbegripet utveckling och stärkande av relevant infrastruktur, samt att tillhandahålla utbildning och tekniskt bistånd i fråga om tekniska föreskrifter, standardisering, bedömning av överensstämmelse, ackreditering och metrologi, bland annat för att underlätta förståelsen för och efterlevnaden av Europeiska unionens krav,
 - b) främja behöriga myndigheters samarbete inom ramen för relevanta internationella organisationer,
 - c) utbyta information, erfarenheter och god praxis,
 - d) utarbeta gemensamma synsätt,
 - e) arbeta för förenlighet mellan och konvergens för tekniska föreskrifter och förfaranden för bedömning av överensstämmelse,

- f) undanröja onödiga handelshinder.

ARTIKEL 75

Livsmedelssäkerhet, sanitära och fytosanitära frågor samt djurskyddsfrågor

1. Parterna ska främja samarbete och samordning mellan de behöriga myndigheterna, inbegripet inom ramen för relevanta internationella organisationer, när det gäller livsmedelssäkerhet, sanitära och fytosanitära frågor samt djurskyddsfrågor, i syfte att gynna deras bilaterala handelsförbindelser. De ska främja samarbete i syfte att erkänna likvärdighet och harmonisering av sanitära och fytosanitära åtgärder, och ge råd och tekniskt stöd till genomförandet av sådana åtgärder.
2. Samarbetet om livsmedelssäkerhet, sanitära och fytosanitära frågor samt djurskyddsfrågor ska syfta till att stärka varje parts kapacitet i syfte att förbättra tillgången till den andra partens marknad och samtidigt säkerställa skyddsnivån för människor, djur och växter samt djurens välbefinnande.
3. Samarbetet kan bland annat omfatta att
 - a) tillhandahålla sakkunskap om lagstiftningsmässig och teknisk förmåga för att utarbeta lagstiftning och säkerställa dess efterlevnad samt för att utveckla sanitära och fytosanitära kontrollsystem, inbegripet utrotningsprogram, system för livsmedelssäkerhet och varningssystem, samt att tillhandahålla sakkunskap om djurens välbefinnande,

- b) stödja utveckling och stärkande av den institutionella och administrativa kapaciteten i Kuba, inbegripet kontrollkapaciteten, i syfte att förbättra dess sanitära och fytosanitära status,
- c) utveckla förmågan i Kuba att uppfylla sanitära och fytosanitära krav, för att förbättra tillträdet till den andra partens marknad samtidigt som skyddsnivån säkras,
- d) stärka det officiella kontrollsystemet för export till Europeiska unionen genom ökad analytisk kapacitet och förvaltning av nationella laboratorier i syfte att uppfylla kraven i Europeiska unionens lagstiftning,
- e) tillhandahålla råd och tekniskt bistånd när det gäller Europeiska unionens sanitära och fytosanitära regelverk och genomförandet av de standarder som krävs på marknaden i Europeiska unionen,
- f) främja samarbete med relevanta internationella organisationer (kommittén för sanitära och fytosanitära åtgärder i WTO-avtalet om sanitära och fytosanitära frågor, Internationella växtskyddskonventionen, Världsoorganisationen för djurhälsa och Codex Alimentarius-kommissionen) i syfte att öka tillämpningen av internationella standarder.

ARTIKEL 76

Traditionella produkter och hantverksprodukter

Parterna erkänner vikten av samarbete för att främja produktionen av traditionella produkter och hantverksprodukter.

Närmare bestämt kan samarbetet inriktas på följande områden:

- a) Utveckling av förmågan att underlätta effektivt marknadstillträde för hantverksprodukter.
- b) Stöd till mikroföretag och små och medelstora företag i städer och på landsbygden som tillverkar och exporterar hantverksprodukter, inbegripet genom att stärka behöriga stödinstitutioner.
- c) Främjande av bevarandet av traditionella produkter.
- d) Förbättring av affärsresultatet för producenter av hantverksprodukter.

ARTIKEL 77

Handel och hållbar utveckling

1. Parterna erkänner det bidrag till målet att uppnå hållbar utveckling som man kan åstadkomma genom att främja handels-, miljö- och socialpolitik som är ömsesidigt stödjande.
2. För att komplettera den verksamhet som anges i avdelningarna III och IV i del III är parterna överens om att samarbeta om att bland annat
 - a) utarbeta program och åtgärder vad gäller genomförandet och verkställandet av handelsrelaterade aspekter av multilaterala miljöavtal och miljölagstiftning,

- b) stödja utarbetandet av en ram som skapar förutsättningar för handel med varor och tjänster och som bidrar till hållbar utveckling, inbegripet genom spridning av praxis för företagens sociala ansvar,
- c) främja handel med produkter som härrör från naturtillgångar som förvaltats på ett hållbart sätt, bland annat genom effektiva åtgärder avseende bevarande och hållbar förvaltning av vilda djur och växter, fiske och skogsbruk, samt utveckla åtgärder för att bekämpa olaglig handel som påverkar miljön, bland annat genom tillsynsverksamhet och tullsamarbete,
- d) stärka den institutionella kapaciteten för analys och åtgärder i fråga om handel och hållbar utveckling.

ARTIKEL 78

Samarbete om handelspolitiska skyddsåtgärder

Parterna är överens om att samarbeta när det gäller handelspolitiska skyddsåtgärder genom utbyte av erfarenhet, tekniskt bistånd och kapacitetsuppbyggnad.

ARTIKEL 79

Ursprungsregler

Parterna erkänner att ursprungsreglerna spelar en viktig roll inom den internationella handeln och är överens om att samarbeta genom att tillhandahålla tekniskt bistånd och kapacitetsuppbyggnad samt genom att utbyta erfarenheter på det området.

ARTIKEL 80

Investeringar

Parterna ska uppmuntra ett ökat investeringsflöde genom ömsesidig kunskap om relevant lagstiftning och utveckling av en attraktiv och förutsebar miljö för ömsesidiga investeringar genom en dialog som syftar till ökad förståelse och ökat samarbete om investeringsfrågor och till att främja ett stabilt, öppet och icke-diskriminerande system för företag och investeringar.

DEL V

INSTITUTIONELLA OCH AVSLUTANDE BESTÄMMELSER

ARTIKEL 81

Gemensamma rådet

1. Härmed inrättas ett gemensamt råd. Det ska ansvara för att målen i detta avtal uppnås och övervaka genomförandet av avtalet. Det ska sammanträda på ministernivå med jämna mellanrum, dock minst vartannat år, och utöver detta när omständigheterna så kräver, om parterna kommer överens om det.
2. Gemensamma rådet ska granska alla större frågor som uppkommer inom ramen för detta avtal, liksom andra bilaterala, multilaterala eller internationella frågor av gemensamt intresse.
3. Gemensamma rådet ska bestå av företrädare för parterna på ministernivå, i enlighet med parternas respektive interna arrangemang och med beaktande av de särskilda frågor som ska behandlas.
4. Gemensamma rådet ska anta sin arbetsordning.
5. Ordförandeskapet för gemensamma rådet ska växelvis, från ett möte till nästa, innehas av en företrädare för Europeiska unionen och en företrädare för Republiken Kuba, i enlighet med bestämmelserna i arbetsordningen.

6. För att uppnå målen i detta avtal ska Gemensamma rådet ha rätt att fatta beslut. Dessa beslut ska vara bindande för parterna, som ska vidta alla åtgärder som är nödvändiga för att genomföra dem.
7. Gemensamma rådet får också avge lämpliga rekommendationer.
8. Gemensamma rådet ska fatta beslut och utfärda rekommendationer efter överenskommelse mellan parterna. Detta förfarande ska gälla för alla andra styrande organ som inrättas genom detta avtal.

ARTIKEL 82

Gemensam kommitté

1. Gemensamma rådet ska vid fullgörandet av sina uppgifter biträdas av en gemensam kommitté som ska bestå av företrädare för parterna på högre tjänstemannanivå, med beaktande av de särskilda frågor som ska behandlas.
2. Den gemensamma kommittén ska vara ansvarig för det allmänna genomförandet av detta avtal.
3. Gemensamma rådet ska fastställa den gemensamma kommitténs arbetsordning.
4. Den gemensamma kommittén ska ha rätt att fatta beslut när Gemensamma rådet har delegerat beslutsrätt till kommittén.

5. Den gemensamma kommittén ska i regel sammanträda en gång om året för en allmän översyn av genomförandet av detta avtal, växelvis i Bryssel och i Kuba, på en dag och med en dagordning som parterna kommit överens om på förhand. Särskilda möten kan sammankallas efter överenskommelse, på begäran av endera parten. Ordförandeskapet för den gemensamma kommittén ska växelvis, från ett möte till nästa, innehas av en företrädare för unionen och en företrädare för Republiken Kuba.

ARTIKEL 83

Underkommittéer

1. Gemensamma kommittén kan besluta att inrätta underkommittéer som ska biträda den vid fullgörandet av dess uppgifter. Den får besluta att ändra de uppgifter som ålagts en underkommitté eller att upplösa den.
2. Underkommittéerna ska sammanträda en gång om året eller på begäran av endera parten eller den gemensamma kommittén, på lämplig nivå. Fysiska möten ska hållas växelvis i Bryssel och i Kuba. Möten kan även hållas med något av de tekniska hjälpmedel som parterna har tillgång till.
3. En företrädare för parterna ska inneha ordförandeskapet för underkommittéerna växelvis under ett år.
4. Inrättandet eller förekomsten av en underkommitté ska inte hindra parterna från att ta upp en fråga direkt i den gemensamma kommittén.

5. Den gemensamma kommittén ska anta en arbetsordning i vilken sammansättningen av och uppgifterna och arbetssättet för sådana underkommittéer fastställs, såvida detta inte fastställs i avtalet.
6. Härmed inrättas en underkommitté för samarbete. Den ska bistå den gemensamma kommittén vid fullgörandet av dess uppgifter beträffande del III i detta avtal. Den ska också
 - a) behandla samarbetsrelaterade frågor på uppdrag av den gemensamma kommittén,
 - b) följa upp det allmänna genomförandet av del III i detta avtal,
 - c) diskutera relaterade samarbetsfrågor som kan påverka funktionen av del III i detta avtal.

ARTIKEL 84

Definition av *parterna*

I detta avtal avses med *parterna* Europeiska unionen eller dess medlemsstater eller Europeiska unionen och dess medlemsstater, i enlighet med deras respektive befogenheter, å ena sidan, och Republiken Kuba, å andra sidan.

ARTIKEL 85

Fullgörande av skyldigheter

1. Parterna ska vidta de allmänna eller särskilda åtgärder som krävs för att de ska fullgöra sina skyldigheter enligt detta avtal samt se till att åtgärderna är förenliga med målen i detta avtal.
2. Om en part anser att en annan part inte fullgjort en skyldighet enligt detta avtal, får den vidta lämpliga åtgärder. Innan detta sker ska den, utom i särskilt brådskande fall, inom 30 dagar förse Gemensamma rådet med alla relevanta uppgifter som krävs för en grundlig granskning av situationen i syfte att finna en lösning som parterna kan godta. Vid valet av åtgärder ska de som stör genomförandet minst av detta avtal prioriteras. Dessa åtgärder ska anmälas omedelbart till den andra parten och ska bli föremål för samråd i gemensamma kommittén om den parten så begär.
3. Parterna är ense om att med *särskilt brådskande fall* i punkt 2 avses ett väsentligt avtalsbrott från endera partens sida. Parterna är vidare överens om att lämpliga åtgärder i punkt 2 avser åtgärder som vidtas i enlighet med internationell rätt. Parterna är överens om att upphävande endast ska tillgripas i sista hand. Ett väsentligt avtalsbrott består av
 - a) en vägran att fullgöra hela eller en del av avtalet som inte godkänns i den internationella rättens allmänna bestämmelser,

- b) en kränkning av en av detta avtals grundsatser enligt artiklarna 1.5 och 7.
4. Om en part vidtar en åtgärd i ett särskilt brådskande fall, kan den andra parten begära att parterna sammankallas till ett brådskande möte inom 15 dagar.

ARTIKEL 86

Ikraftträdande, provisorisk tillämpning, varaktighet och uppsägning

1. Detta avtal ska godkännas av parterna i enlighet med deras interna rättsliga förfaranden.
2. Detta avtal träder i kraft den första dagen i den andra månad som följer på den dag då parterna har anmält till varandra att de interna rättsliga förfaranden som avses i punkt 1 har slutförts.
3. Trots vad som sägs i punkt 2 ska Europeiska unionen och Kuba tillämpa hela eller delar av detta avtal provisoriskt, enligt den här punkten, i avvaktan på avtalets ikraftträdande och i enlighet med deras respektive tillämpliga interna förfaranden och lagstiftning, beroende på vad som är lämpligt.

Den provisoriska tillämpningen börjar den första dagen i den andra månaden efter den dag då Europeiska unionen och Kuba till varandra anmält följande:

- a) I fråga om unionen: att de förfaranden som är nödvändiga för detta ändamål har slutförts, med angivande av vilka delar av detta avtal som ska tillämpas provisoriskt.
 - b) I fråga om Kuba: att de förfaranden som är nödvändiga för detta ändamål har slutförts, med bekräftelse av godkännande av de delar av avtalet som ska tillämpas provisoriskt.
4. Detta avtal ska ingås på obestämd tid. En part får säga upp detta avtal genom att skriftligen anmäla det till den andra parten. Uppsägningen ska få verkan sex månader efter dagen för anmälan.
 5. Anmälningarna i enlighet med denna artikel ska när det gäller Europeiska unionen göras till generalsekretariatet för Europeiska unionens råd och när det gäller Republiken Kuba göras till Kubas utrikesministerium, som ska vara depositarier för detta avtal.

ARTIKEL 87

Ändringar

Detta avtal får ändras genom skriftlig överenskommelse mellan parterna. Sådana ändringar ska träda i kraft på en dag som parterna kan komma överens om och efter slutförande av parternas respektive rättsliga krav och förfaranden.

ARTIKEL 88

Territoriell tillämpning

Detta avtal ska tillämpas, å ena sidan, på de territorier där fördraget om Europeiska unionen och fördraget om Europeiska unionens funktionssätt är tillämpliga och i enlighet med de villkor som fastställs i dessa fördrag och, å andra sidan, på Republiken Kubas territorium.

ARTIKEL 89

Giltiga texter

Detta avtal är upprättat i två exemplar på bulgariska, danska, engelska, estniska, finska, franska, grekiska, italienska, kroatiska, lettiska, litauiska, maltesiska, nederländska, polska, portugisiska, rumänska, slovakiska, slovenska, spanska, svenska, tjeckiska, tyska och ungerska språken, vilka alla texter är lika giltiga.

TILL BEVIS HÄRPÅ, har undertecknade, därtill vederbörligen bemyndigade, undertecknat detta avtal.

Utrikesdepartementet

Utdrag ur protokoll vid regeringssammanträde den 18 juli 2019

Närvarande: statsrådet M Johansson, ordförande, och statsråden Baylan, Bolund, Eriksson, Ekström, Nilsson, Ernkrans

Föredragande: statsrådet Eriksson

Regeringen beslutar proposition 2018/19:156 Avtal om politisk dialog och samarbete mellan Europeiska unionen och dess medlemsstater, å ena sidan, och Republiken Kuba, å andra sidan